تەقینەوەی داهاتوو لە هەولێر دەبێ یان لە کەرکوک؟

وهاب شاه محمد
Shah.wahab@gmail.com

چاوخشانێک بەسەر کارە تیروورستێکانی کوردستان پاش رووخانی رژێمی بەعس چەند راستێک دەخاتە روو کە پێویستە زۆر بەووردی لێکۆڵینەوەو شیکردنەوەیێکی زانستی بۆ بکرێت. زۆر لە کارە تیروورستێکان کە عیراق بەگشتی وە کوردستان بەتایبەتی گرتوتەوە وا باس دەکرێت کە گرووپی الزرقاوی، کە بەشێکی ناو القاعدە بەرێوەی دەبات، ئەگەرچی خۆشیان زۆرجار بەبەرپرسیاری ئەم کارانە دەزانن، بەڵام دەبێ پێش ئەوەی ئێمەش هەمان بیرمان هەبێت چەند راستێک دەربارەی ئەو تەقینەوانە باس بکرێت دەربارەی کات و شوێنی ئەنجامدانی ئەو کارانە.

گرووپی الزرقاوی ناتوانێت هەموو ئەو کارانە ئەنجام بدات لە وڵاتێکی گەورەی وەک عیراق و وابەئاسانی بتوانێ لەناوچەیێکی فراوان و بەربڵاو ئەو هەموو کارانە بەرێوەببات. بۆ ئەنجامدانی ئەم کارانە پێویستە خەڵکێکی زۆر و سەرمایەیێکی زۆر لەژێر دەستدابێت، ئەگینا وابەئاسانی ناکرێت ئەنجام بدرێت. رژێمی بەعس هەموو ئەگەرەکانی خستبووە پێش چاو، بەتایبەتی 15 ساڵی رابردوو، کە ئەگەر بێت و هێرشێکی دەرەکی خرایەسەر چۆن بتوانێ شەری ئەو هێزە تازانەی ناو وڵات بکات، بۆ ئەوەش پارەوپوول و خەڵکانێکی زۆر تەرخان کران کە بەرژەوەندێکانی خۆیان و نەوەکانیان بە مانەوەی ئەو رژێمە بەندبوو. خەڵکانێک کە لەرابردوو تەنانەت خواردنی شەویان بۆ پایدا ناکرا، بەڵام لە کاتی دەسەڵاتی بەعس نەک تەنها بوون بەخاوەن دەسەڵات، بەڵکو لەرێگای ئەو دەسەڵاتە بەرفراوانەی هەیان بوو، خۆیان بەخاوەنی خەڵک و وڵات دەزانی.

ئەم خەڵکانە بەرووخانی رژێمی بەعس هەموو ئەو دەسەڵاتەیان لەدەست چوو، نەک هەرئەوەش بەڵکو کونە مشکیان لێ ببو بە قەیسەری، ئەویش بەگوێ ئەو تاوانانەی کە لەکاتی رژێمی بەعس ئەنجامیان دابوو. ئەم لایەنەی سەر بە بەعس گەورەترین لایەنن کە دەکرێ لە خانەی ئەو کارە تیروورستیانەی ئەمرۆی ناو عیراق ئەنجام دەدەرێ ناوببرێن. ئەم لایەنە شارەزایێکی تەواویان بۆ شەرو دژایەتی کردنی لایەنە سیاسێکانی دوارۆژی ناو عیراق پەیداکردبوو، خۆشیان بۆ رۆژێکی وەک ئەمرۆش ئامادەکردبوو.

زۆربەی زۆری ئەو کارە تیرورستیانەی عیراق و کوردستانی گرتوتەوە بە چەند جۆرێکی وەیان لەرێگای خۆ تەقینەوەی کەسەکان خۆیان Opel, BMW, Minibussئۆتۆمبیلی وەک بەگیانی خۆیانەوە ئەنجام دەدرێ. ئەو خەڵکانەی کە ئەم کارانە ئەنجام دەدەن TNTئەویش بە بە رێژەیێکی زۆری خەڵکی ناوچەکە نیین، ئەگەر خەڵکی ناوچەکەش بن ئەوا لە چینێکی تایبەتی

خەڵکەکەن کە یان کەسێکیان کاتی خۆی بەدەست لایەنێکی کوردی کوژراوە، یان لە رابردوو کێشەیێکیان لەگەڵ یێکێ لەلایەنە کۆردستانیێکان هەبووە، وەیان کەسانێکن کە تێکەڵ بە یێکێ لە لاییەنە ئیسلامیێکانی ناو کوردستان بوون کاتی خۆی و لەبەر بییری توندرەویان لیان جیابوونەتەوە.

ئەنجامدانی کاریێکی تیروورستی لەوجۆرەی لەکوردستان ئەنجام دەدرێت، ناکرێ کەسانێک نەخشەو پیلانی بۆ دابرێژن ئەگەر شارەزایێکی تەواویان لەسەر ئەو شار و ناوچانە نەبێت کە کارەکەی تیا ئەنجام دەدەن. پێش ئەنجامدانی کارەکانشیان پێویستیان بە کۆنترۆل کردنی ناوچەکە هەیە بۆ ماوەێک بۆ ئەوەی ئەگەرەکانی سەرکەوتن و سەرنەکەوتنی کارەکەیان بزانن.

لەوەدەچێ کە ئەم گرووپانە بە 3 ستاڤ کاربکەن، ستاڤی 1 پیلان دادەرێژێت وە بنکەکانیان لەدەرەوەی ناوچە کوردستانێکانە. ستاڤی 2 کاری کۆنترۆلکردنی رێگاوبانەکان دەکات، ئەویش بەوەی پێش ئەنجامدانی کارەکان ماوەێک هاتووچۆی نێوان شارە دیاریکراوەکەو بنکەی پیلان دانانەکە دەکەن بۆ دڵنیابوون لە بردن و هاوردنی ئەو ئۆتۆمبیلە مینرێژکراوانە. لەوەش دەچێ دەزانن کە کام لە بنکەی کۆنترۆڵەکانی نێوان شارەکان و بنکەی پیلاَن دانانەکە لاوازەو بەئاسانی دەکرێ ئەو ئۆتۆمبیلانەی پیاتێپەر بکرێت. ستاڤی 3 کاری لۆجستی ئامادە دەکات بۆ کارە تیرورستێکە، ئەمەش کەسانێکن کە خەڵکی شارەکەن یان لە شارەکە نیشتەجێن و شارەزایێکی تەوایان لەسەر شوێنی دیاریکردنی تەقینەوەکە هەیە، هەر ئەمانەشن کە سیگناڵی کۆتای دەدەنە بنکەی پیلاندانان بۆ ئەنجامدانی کارەکە.

دیاری کردنی شاری تەقینەوەکە زۆرگرنگە بەلایانەوە، چوونکە دەبێت هاوردنی ئەو ئۆتۆمبیلانە بۆ جێگای تەقینەوەی بێ هیچ کێشەێک ئەنجام بدرێت، بۆیە کارەکانیان لەو ناوچانە ئەنجام دەدەن کە لەرووی جوگرافی و کۆنترۆل کردنەوە لەباربێت. ئەو شارانەی کە عەرەبی هاوردەی تیایە باشترین جێگایە بۆ ئەنجامدانی کارەکە یان کردنی بە بنکەی لاوەکی پێش ئەنجامدانی کارەکانیان. شارێکی وەک کەرکوک کە بە دەیەها هازار پیاوی بەعسی کۆنی تیانیشتەجێ کراوە باشترین بنکەی پێش ئەنجامدانی کارەکانییانە، پاشان ئەو ناوچانە عەرەبیانەی کە لە ناوچە کوردستانێکانەوە نزیکن.

لەوەدەچێت کە بنکەی کۆنترۆل کردنی نێوان شارەکانی هەولێر یان کەرکوک لەگەڵ بنکەی هاوردنی ئەو ئۆتۆمبیلانە لەرووی شارەزایەوە زۆر لاوازبێت، ئەو کەسانەی لەو بنکانە کاردەکەن شارەزایێکی ئەوتۆیان لە کارەکانیان نەبێت، یان کەم ترخەمێکی زۆر لە جۆری کارەکانیان هەیە. کارمەندانی بنکەی کۆنترۆڵەکان لەرووی زمانەوانیەوە زۆر نەشارەزان و توانایێکی ئەوتۆیان نیە لەسەر جۆری زاراوە جیاوازەکانی زمانی عەرەبی، یان لەرووی

خۆێندنەوە ئاستێکی نزمیان هەیە بۆ دیاریکردنی ئەو کەسانەی چەند جارێک لەماوەێکی کورت هاتوچۆی نێوان ئەو شارانە دەکەن، یان کەسانێکن خۆش باوەر، بێتەرخەم یان بەرتیلخۆر.

تەقینەوەکانی رابردووی کوردستان بەتایبەت ئەوانەی هەولێر، سلێمانی، کەرکەک، لەم داویەش تەقوینەوە دەڵتەزێنەکی شاری خانەقین لە شارە کوردستانێکانی تەعریب کراو، یان ئەو ناوچانەی نزیکن لە کوردستانەوە هەموو ئامادەکارێکی بۆ دەکرێ. ئەو ناوچانەش بوە بە لانەی لایەنگیرانی ئیسلامیە تەندرەوەکان، خەڵکەکەشی لەباری کۆمەڵایەتی و ئاینیەوە کۆنسەرڤەتیڤن(پارێزگارن) و باری ئابووری و ئاسایشیان خراپترە.

دیاریکردنی کاتی ئەنجامدانی کارە تیروورستێکان بەلای تیروورستانەوە زۆرگرنگە، ئەم گرووپانە کاتێ کارەکانیان ئەنجام دەدەن کە هێزە کوردستانێکان چالاکێکی سیاسی زۆریان بەدەستەوەیە، یان پێش رووداوە سیاسێکانی گەورەی ناو عیراق کە کورد هەوڵ بۆ بەدەستهێنانی دەسکەوتی زیاتر دەدات، وەک لە کاتی هەڵبژاردن ودەنگدانەکان، وەیان سەرانی کۆرد خەریکی دۆست پەیداکردنی زیاترن بۆ گۆرانکارێکانی ناوعیراق بەگشتی و کوردستان بەتایبەتی. تیروورستان لەرێگای ئەم کارانەوە دەیانەوێ فشار بخەنە سەر لایەنێ کوردی بۆ پیاچوونەوە لە سیاسەتەکانیان یان بۆ تۆقاندنی خەڵکی کوردە لە هەر بەشدارێک کە پەیوەندی بە دوارۆی کوردستان یان عیراقەوە هەبێت.

ئەم لایەنانە کورد بە گەورەترین مەترسی بۆخۆیان و بیروبۆچوونیان دەزانن، چوونکە کورد نەک تەنها چالاکانە بەشداری لە پیلانی گۆرانکارێکانی پێش وپاش رووخانی بەعس دەکات و کردووە، بەڵکو وەک هێزێکی سەرەکی بۆ بنیادنانی سیستێمێکی سیاسی علمانی کاردەکات بەرامبەر هەموو لایەنە ئیسلامێکانی تر، کەئەمەش دژ بەهەموو ئەو بۆچوونە سیاسی و فکریەی ئەو لایانانەیە. کورد وەک هاوپەیمانێکی گەورەی ئەمریکا لە عیراق و ناوچەکە بە چاوێکی ترس و گۆمانەوە چاوی لێدەکرێت و بە نۆکەری رۆژئاواو و دوژمنی ئیسلام لەقەڵەم دەدرێ لەلایەن ئیسلامیە توندرەوەکان و ناسیونالیستە شۆڤینزمەکان، کورد بە هەرەشە بۆ هەموو ناوچەکە چاولێدەکەن، کە بە بیپری ئەوان تەنها هێزێکە کە پیلانەکانی ئەمریکاو رۆژئاوا جێبەجێ دەکات لەناوچەکە.

مەحاڵە گرووپی الزرقاوی یان القاعدة بتوانێ ئەو کارانە ئەنجام بدات بێ هاوکارێکی زۆر وگەورەی بەعسیە کۆنەکان، چوونکە کاری لەوجۆرە پێویستی بە شارەزای تەواوی جوگرافی و کۆمەڵایەتی ناو عیراق و کوردستان هەیە. دەبێ پێش هەڵبژاردنەکانی داهاتووی مانگی رابردوو خۆمان بۆ تەقینەوەی داهاتووی کوردستان ئامادەبکەیەن